

Functiedifferentiatie mbo-hbo biedt verpleegkundig specialisten een kans om zich te profileren

Samenvatting van een onderzoek naar ervaringen van verpleegkundigen in samenwerking met verpleegkundig specialisten

Dr. Anneke van Vught, associate lector Taakherschikking in de Gezondheidszorg, Lectoraat Organisatie van Zorg en Dienstverlening, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

D. van Peer, student verpleegkunde, Lectoraat Organisatie van Zorg en Dienstverlening, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Dr. M. Adriaansen, lector Innovatie in de care, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Inleiding

Het goed positioneren en implementeren van functies binnen organisaties vraagt om een breed draagvlak.¹ In steeds meer organisaties zijn verpleegkundig specialisten niet meer weg te denken en de vraag naar deze professionals is groot. Om ervoor te zorgen dat de juiste professional ingezet wordt op de juiste plek is het belangrijk om vanuit meerdere perspectieven te onderzoeken hoe de inzet van de verpleegkundig specialisten wordt ervaren. In de meeste onderzoeken lag de focus op de vergelijking tussen artsen en verpleegkundig specialisten.² Daarin wordt genoemd dat de verpleegkundig specialist complementair is aan de taken van de arts en tegelijkertijd ook de arts ontlast in zijn/haar taken.^{2,3} Onderzoek naar de ervaringen van verpleegkundigen met de inzet van de verpleegkundig specialist ontbrak tot nu toe.

Methode

In dit kwalitatieve onderzoek met semigestructureerde interviews werden acht verpleegkundigen werkzaam in de revalidatiegeneeskunde uitgenodigd. De verpleegkundigen waren mbo- of hbo-opgeleid en hadden uiteenlopende werkervaring. Zij werden bevraagd op twee aspecten: ten eerste op de toegevoegde waarde van de verpleegkundig specialist ten opzichte van hun eigen functie en ten tweede op de invloed van de inzet van de verpleegkundig specialist op de taken en verantwoordelijkheden van verpleegkundigen.

Resultaten

Er werden vijf mbo-verpleegkundigen en drie hbo-verpleegkundigen geïnterviewd. Er was geen onderscheid in taken en verantwoordelijkheden van mbo- en hbo-verpleegkundigen. Vier verpleegkundigen waren reeds werkzaam op de afdeling voordat de verpleegkundig specialist ingezet werd en vier verpleegkundigen kenden de situatie zonder verpleegkundig specialist niet.

De verpleegkundig specialisten met wie de verpleegkundigen ervaring hadden waren expert op een deskundigheidsgebied, bijvoorbeeld wondzorg of continëntie, deden een deel van het zaalwerk in plaats van de revalidatiearts in opleiding en waren daarnaast actief op de polikliniek, waar afwisselend met de revalidatiearts de patiënten gezien werden.

Toegevoegde waarde van de verpleegkundig specialist

Alle verpleegkundigen vertelden dat zij de verpleegkundig specialist zien als een persoon met meer expertise en kennis dan de verpleegkundigen zelf – in enkele gevallen zelfs met meer expertise dan de arts, met name op het specifieke deskundigheidsgebied van de verpleegkundig specialist. Ook zien de verpleegkundigen de verpleegkundig specialist als de continue factor op de afdeling. Bijna alle verpleegkundigen gaven aan de continuïteit en het laagdrempelige contact met de verpleegkundig specialist te missen wanneer deze met vakantie was of buiten kantooruren.

'Ik denk dat als ze [verpleegkundig specialisten] er niet zouden zijn dat het een bende zou worden. Ik denk ook zeker op hun aandachtsgebied dat er geen enkele lijn meer in zou zitten. Je ziet dat de afdelingsartsen wel tot een bepaald niveau kunnen gaan, maar op een gegeven moment is het gewoon klaar en dan weten zij het niet meer en dan komt de VS erbij.'

Veranderde rol van de verpleegkundigen?

De meningen over een mogelijke verandering van taken en verantwoordelijkheden van verpleegkundigen voor en na de inzet van de verpleegkundig specialist waren verdeeld. De verpleegkundigen die de situatie zonder de verpleegkundig specialist niet kenden hadden niet het idee dat de verpleegkundig specialist invloed had op hun eigen taken en verantwoordelijkheden. Verpleegkundigen die de situatie zonder verpleegkundig specialist op de afdeling wel kenden, vertelden dat zij meer beperkt zijn in het uitvoeren van bepaalde handelingen, bijvoorbeeld wondzorg, en bij het nemen van beslissingen sinds de verpleegkundig specialist ingezet wordt op de afdeling. Ook vertelden zij zich minder gehoord te voelen dan toen de verpleegkundig specialist er nog niet was, bijvoorbeeld bij het afstemmen van het beleid voor de patiënt binnen het interdisciplinaire team.

'Door de komst van de VS ben ik gewoon een uitvoerder geworden [...] terwijl ik denk dat ik binnen mijn beroep niet alleen een uitvoerder hoef te zijn.'

'Nou ja, vaak wordt er dan even over en weer gesproken bij het opstellen van het beleid, van wat wij vinden en wat zij, maar dat is niet altijd, soms voelen wij ons daarin niet gehoord. Nee, dat komt ook nog weleens voor. Dan trek je toch helaas aan het kortste eind als verpleegkundige. Helaas, maar dat is weleens, ja [...] roept frustratie op, maar dat is wel zo.'

Beschouwing

Dat verpleegkundig specialisten van toegevoegde waarde kunnen zijn op de kwaliteit en continuïteit van zorg binnen hun eigen deskundigheidsgebied is duidelijk.^{2,3} Dit wordt ook bevestigd in de interviews met verpleegkundigen in dit onderzoek. Zorgelijk is echter dat een deel van de verpleegkundigen minder autonomie ervaart door de inzet van de verpleegkundig specialist. Of zij daadwerkelijk minder taken en verantwoordelijkheden gekregen hebben, of dat het gaat om een beleving/perceptie is in dit onderzoek niet duidelijk geworden. Hoe dan ook, het is een belangrijk aandachtspunt, dat vraagt om meer onderzoek en een nadere beschouwing.

Bij samenwerking in een team en de toevoeging van nieuwe functies/beroepen is het belangrijk om binnen de afdeling en het team regelmatig te spreken over rollen, taken en verantwoordelijkheden passend bij de verschillende functies. Overeenstemming over verantwoordelijkheden tussen de betrokken verpleegkundigen van verschillende niveaus is bevorderlijk voor een goede kwaliteit van zorg en werkplezier.⁴ Dit wordt meer en meer belangrijk, ook voor verpleegkundig specialisten, nu de functiedifferentiatie tussen mbo- en hbo-verpleegkundigen verder vorm krijgt en de hbo-

verpleegkundige steeds meer ingezet wordt op een passend competentieniveau.⁵ Met het toevoegen van een nieuwe functie is het logisch dat ook bestaande functies herzien moeten worden.⁶ Het is een belangrijke vraag welke invloed de realisering van de functie van hbo-verpleegkundige heeft op taken- en verantwoordelijkheden van de masteropgeleide verpleegkundigen, de verpleegkundig specialist. In de huidige discussies over functiedifferentiatie tussen mbo- en hbo-verpleegkundigen komt deze invloed nauwelijks aan de orde. Voor verpleegkundig specialisten is dit juist de kans om zichzelf verder te profileren op masterniveau (verpleegkundig expert) en om taken die bij hbo-verpleegkundigen neergelegd kunnen worden, daar te laten of juist daar neer te leggen.

Literatuur

- 1 Grol R, Wensing, M. Implementatie: Effectieve verbetering van de patiëntenzorg. Maarssen: Elsevier gezondheidszorg, 2006.
- 2 Wallenburg I, Janssen M, De Bont A. Taakherschikking: zelf regisseren. Lessen voor verdere professionalisering. Dé Verpleegkundig Specialist 2016: 10; 4-7.
- 3 Ter Maten-Speksnijder A. Finding Florence. Shedding light on nurse practitioners' professional responsibility. Proefschrift. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, 2016.
- 4 KNMG, V&VN, KNOV, KNGF, KNMP, NIP, NVZ, NFU, GGZ Nederland, NPCF. Handreiking verantwoordelijkheidsverdeling bij samenwerking in de zorg. Utrecht: KNMG, 2010.
- 5 V&VN. Toekomstbestendige beroepen in de verpleging en verzorging. www.venvn.nl. Geraadpleegd op 12 juli 2017.
- 6 Kanters H. Functiedifferentiatie, formatieopbouw en strategische personeelsplanning. In: Pool J, Van Dijk JK, red. Bouwstenen voor personeelsmanagement in de zorg, deel 1. Arbeidsmarkt, personeelsvoorziening en arbeidsvoorwaarden. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1999.